

UITNODIGING

Levensvragen

in de palliatieve fase,
wat kun je ermee?

woensdag 30 oktober 2019
16.30 - 21.00 uur

Een inspiratie avond met handvatten voor de praktijk over
spirituele en existentiële vragen in de palliatieve zorg.

Levensvragen in de palliatieve fase, wat kun je ermee?

Hoe geven mensen zin en betekenis aan persoonlijke ervaringen? Patiënten en hun naasten zijn hier niet altijd bewust mee bezig, of delen hun angsten en vragen niet. En dat terwijl levensvragen grote impact kunnen hebben op de kwaliteit van leven. Tijdens dit symposium maken we zichtbaar hoe professionals ondersteuning kunnen bieden bij levensvragen en hoe ze een appél kunnen doen op een geestelijk verzorger, conform de onlangs herziene richtlijn Zingeving en spiritualiteit in de palliatieve fase (Pallialine). Door de praktische vertaling van de richtlijn en de geboden handvatten kan de kwaliteit van de palliatieve zorgverlening in onze regio nog verder verbeteren voor palliatieve patiënten, ongeacht hun onderliggende aandoening, zorgsetting, levensbeschouwing, religie of cultuur.

Organisatie

Netwerken en consultatieteams palliatieve zorg Oost-Veluwe en regio Zutphen

Sprekers en workshops

Inleiding door Wilma te Water

Wilma te Water is geriater in het Gelre ziekenhuis, medisch adviseur van het netwerk Oost-Veluwe en voorzitter van het regionale consultatie- en adviesteam palliatieve zorg.

CALM

Emma Hafkamp, GZ psycholoog en onderzoeker en Sanne Kamps, psychiater, Antoni van Leeuwenhoek (AVL)

In het plenaire deel wordt Managing Cancer and Living Meaningfully (CALM) geïntroduceerd als een kortdurende psychotherapeutische interventie, die stemmings- en angstklachten reduceert en kwaliteit van leven verbetert bij kankerpatiënten met uitzaaiingen. De interactieve workshops zijn vooral bedoeld voor professionals (vanuit verschillende disciplines) die de interventie ook daadwerkelijk kunnen gaan toe-passen. In de workshops wordt gewerkt met casuïstiek.

Ars moriendi

Jacques Voskuilen, verpleegkundig specialist Centrum Ondersteunende & Palliatieve zorg Rijnstate

In het ars moriendi model komen de thema's afscheid, lijden, autonomie, hoop en schuld aan de orde als spanningsvelden. Deze vijf thema's spelen voortdurend in ieder mensenleven een rol. Deelnemers worden zich bewust hoe beide polen op verschillende momenten en in verschillende situaties een rol kunnen spelen en hoe een evenwicht tussen beide te vinden is.

Digitale leerwerkplaats

Cocke Post, geestelijk verzorger en Helma Siegelaar, verpleegkundige palliatieve zorg, Klein Geluk

De leerwerkplaats geeft zorgprofessionals handvatten om vragen en dilemma's op het gebied van spiritualiteit en zingeving te herkennen en te begeleiden. Na een korte presentatie over de werkplaats delen Helma en Cocke hun ervaringen hiermee aan de hand van een van de modules uit de leerwerkplaats.

Ethische vragen

Lianne Boomars, geestelijk verzorger en voorzitter Commissie Ethiek Gelre Ziekenhuizen en Centrum voor Levensvragen Nijmegen

In de palliatieve zorg spelen dikwijls ethische vragen. Wat het goede is om te doen is niet altijd eenduidig. In deze workshop gaan we aan de hand van concrete, zelf ingebrachte casuïstiek onderzoeken welke (botsende) waarden in het geding zijn. In de workshop wordt geoefend met methodieken als het Moreel Kompas en de Waardenweegschaal om ethische vragen inzichtelijk en bespreekbaar te maken.

Zorgen voor Aandacht (de A uit het ABC model)

Margaretha Koster, geestelijk verzorger Gelre Ziekenhuizen en Mindfulnesstrainer

Door middel van oefeningen wordt gereflecteerd op de eigen kernmotivatie om in de (palliatieve) zorg te werken, ontstaat inspiratie om zich hiermee (opnieuw) te verbinden en daarnaast inzichten over goede zelfzorg. Wanneer zorgverleners goed voor zichzelf zorgen, kunnen ze aandachtige, compassievolle en kwalitatief betere zorg bieden aan hun patiënten.

Spiritualiteit en zingevingaspecten in de palliatieve zorg

Marie José Gijsberts, specialist ouderengeneeskunde, kaderarts palliatieve zorg, consulent IKNL, Etje Verhagen, GZ psycholoog, Geestelijk verzorger - consulent IKNL en een patiënt-acteur

Deze interactieve workshop van 100 minuten (duur van twee workshops) begint met een introductie over het onderscheid van de psychosociale- en de spirituele dimensie. Vervolgens gaan deelnemers de diepte in door zelfreflectie en oefeningen. Aansluitend wordt er met de patiënt-acteur geoefend over klachten en vragen, ook op het gebied van zingeving en spiritualiteit.

Programma

plenaire start

16.30 uur

17.00 uur

17.10 uur

17.35 uur

16.30 - 18.00 uur

Ontvangst en inschrijving

Opening door Wilma te Water

De richtlijn spirituele zorg door Jacques Voskuilen

CALM door Emma Hafkamp

pauze

18.00 uur

Soep en broodjes

1e workshopronde

Emma Hafkamp en Sanne Kamps

Jacques Voskuilen

Cocke Post en Helma Siegelaar

Lianne Boomars

Margaretha Koster

Marie Jose Gijsberts,

Etje Verhagen en acteur

18.40 - 19.30 uur

CALM

Het ars moriendi model

De digitale leerwerkplaats

Ethische vragen

Praktische vertaling van het ABC model

Deel 1: Spiritualiteit en zingevingaspecten
in de palliatieve zorg

2e workshopronde

Emma Hafkamp en Sanne Kamps

Jacques Voskuilen

Cocke Post en Helma Siegelaar

Lianne Boomars

Margaretha Koster

Marie Jose Gijsberts,

Etje Verhagen en acteur

19.45 - 20.35 uur

CALM

Het ars moriendi model

De digitale leerwerkplaats

Ethische vragen

Praktische vertaling van het ABC model

Deel 2: Spiritualiteit en zingevingaspecten
in de palliatieve zorg

plenaire afsluiting

20.45 - 21.00 uur

Doelgroep en accreditatie

Het symposium is bestemd voor alle betrokkenen bij de palliatieve zorg. Accreditatie is aangevraagd voor huisartsen, medisch specialisten, specialisten ouderengeneeskunde, verpleegkundigen en verzorgenden, verpleegkundig specialisten, psychologen, praktijkondersteuners en geestelijk verzorgers.

Inschrijven kan hier

U kunt hier uw voorkeur voor de workshops aangeven. Als de workshop van uw 1e voorkeur vol is, wordt u ingedeeld bij uw tweede keuze. Inschrijven is mogelijk tot 17 oktober. De toegangskaart dient direct online betaald te worden. Restitutie van inschrijfgeld is niet mogelijk. Wel mag iemand anders van uw toegangskaart gebruikmaken. Inschrijving gaat op volgorde van binnenkomst.

Kosten

- Huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde, medisch specialisten, bestuurders, gemeenten en zorgverzekeraars: € 50,-
- Artsen in opleiding, physician assistants, verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten, geestelijk verzorgers, psychologen, praktijkondersteuners, vrijwilligers en andere zorgverleners: € 25,-

Locatie

Zalencentrum de Duiker (achter de Bronkerk)
Hoenderloseweg 10
7339 GH Ugchelen

Meer informatie en vragen

Anna Kempe
netwerkcoördinator regio Zutphen
a.kempe@sensire.nl
06 - 20 017 978

Berdine Koekoek
netwerkcoördinator Oost-Veluwe
b.koekoek@gelre.nl
06 - 36 581 651